

Sfântul Teodor Studitul

Cuvântări
duhovnicești

Sfântul Teodor Studitul

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEȘTI

Tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,

Arhiepiscop al Alba Iuliei

Ediție
REÎNTREGIREA

Alba Iulia, 2016

ARĂTARE CĂ VIAȚA CEA DE OBȘTE ESTE MĂN- TUITOARE. ALCĂTUITĂ DIN ÎNVĂȚĂTURILE SFINȚILOR PĂRINȚI ȘI DASCĂLI¹

Fraților și părinților, de vreme ce am ieșit din lume dorind viața cea îngerească, se cuvine după orânduiala acestei vieți să trăim: că de vom avea numai numele și portul călugăriei și ne vom făli numai întru anii pe care i-am petrecut în zadar întru această viață, iar faptele călugăriei nu le vom urma, nu vom avea nici un folos. Noi pentru aceea ne-am lepădat de lume și am lăsat odihna și desfătarea trupului, ca să facem faptele cinului călugăriei. Iar de ne are lumea ca pe niște sfinți și ne socotește că săvârșim cele plăcute lui Dumnezeu, și noi facem cele împotriva, mai multă osândă și mai mare păcat pricinuim sufletelor noastre, după cum zice și Domnul nostru Iisus Hristos în Sfânta Evanghelie: „Vai vouă de va prisosi numele vostru mai mult decât faptele voastre. Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu le faceți înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei; altfel nu veți avea plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 6, 1). Deci fraților, de vreme ce adevărul așa este, nu se cuvine să ne lenevim spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu și spre urmarea vieții călugărești, însă să știți fraților, că această viață are trei stări: una este a celor din obște, alta este a anahoreților și cea de a treia este a pustnicilor. Deci cu puține cuvinte vă voi arăta cele cuviincioase la fiecare viață din aceste stări.

¹ Acest cuvânt a fost lăsat întocmai ca în Ediția din 1784, schimbându-se doar ortografia doar unde a fost strict necesar unele cuvinte prea vechi.

Și întâi vom începe cuvântul pentru cei din obște. Aceia, dar, se numesc cu adevărat și sunt cu fapta călugări de obște, care lăsând lumea (adică voile lor cele lumești) primesc sărăcia de bună voie și se gătesc spre a o suferi, pentru mântuirea sufletelor lor și pentru dragostea lui Hristos se dau spre supunere până la moarte și se duc într-o mănăstire, care are toate lucrurile ei de obște: și mâncarea și băutura și haina și toate celelalte. Și nu zice nimeni că acest lucru este al meu, sau acesta al tău, ci toate sunt ale tuturor, dar nici însăși voia sa n-o are cineva liberă, ci au un povățuitor și dascăl, a cărui voie și poruncă toți le urmează și nu îndrăznește nimeni nici să mănânce când vrea, nici să facă altceva fără binecuvântare. Oriunde va fi trimis merge fără cârtire și fără să se împotrivescă sau lenevească, ci, punându-și nădejdea în rugăciunea starețului și a celorlalți părinți, se supune cu osârdie la toată slujba mănăstirii. Chiar și în cale depărtată de va fi trimis, sau pe mare de i se va porunci să călătorească, sau prin locuri de primejdii de va fi orânduit să treacă, fără nicio îndoială săvârșește porunca, netemându-se nici de fiare, nici de foc, nici de apă, nici de vrăjmașii văzuți, nici de cei nevăzuți, nici chiar de moarte. Că precum cei morți nu se mai tem de moarte, așa și călugărul, ca un mort este întru Hristos, cu toate simțirile sale. Și precum pe un trup mort îl poartă cineva cum dorește, neavând putere de a se împotrivi, așa și călugărul, toate voile sale le are omorâte și nu se povățuiește după altă voie, decât după cea a starețului său, supunându-se întru toate ca lutul sub mâinile olarului și ca fierul în mâna fierarului.

Această rânduială a vieții de obște este cea mai bună dintre toate, deoarece urmează vieții îngerești.

Fiindcă și îngerii așa petrec în cer: nimeni nu are voia sa, ci toți sunt supuși poruncii lui Dumnezeu. Și nimeni nu zice că eu sunt mai mare și tu ești mai mic. Această rânduială au avut-o și Sfinții Apostoli, când viețuiau cu Domnul nostru Iisus Hristos pe pământ, dar și după înălțarea Sa la ceruri, rămânând ei pe pământ, tot această rânduială au ținut-o după cum citim în Faptele Sfinților Apostoli: „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una și niciunul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște” (Fapte 4, 32). După această rânduială au viețuit și toți Sfinții Părinți cei din vechime, adică Sfântii Teodosie începătorul vieții de obște, Eftimie, Sava, Marcu, Isaia, Varsanufie, Doroftei, Teodor Studitul și alți mulți Părinți. De aceea, până astăzi, cine dorește mântuirea sufletului său, să urmeze această viață, după cum și însuși Marele Vasile arată, că aceasta este cea mai urmată cale a mântuirii. Că deși s-au mântuit mulți sfinți și cu celelalte două vieți pe care le-am amintit atunci erau alte vremuri și altă rânduială. Iar acum, fiind lumea cu totul pornită spre rău și oamenii slabi în credință și slabi în vitejia sufletească și prisosiți întru răutate, cu anevoie se va mântui cineva cu celelalte două căi.

Pentru aceea sfătuim și îndemnăm pe fiecare să alerge la obștile cele alcătuite întru frica Domnului, unde nu este neorânduială, tulburare, neascultare, nesupunere sau averi în care orice se adaugă este din furtișag, din viclenie și din înșelăciune, spre pierzarea sufletească și trupească. De acestea se bucură vrăjmașul diavol și se mârșănește milostivul Dumnezeu și se scârbesc sfinții îngeri și, vai, și chin și blestem și urgie dumnezeiască va fi unora ca acestora. Că pentru aceea se numește „obștejite”, adică viață de

obște, ca toate să fie de obște și nedespărțite, nu numai lucrurile, ci și însăși voile alcătuite spre plăcerea lui Dumnezeu. Iar unde lucrurile cele de trebuință nu sunt de obște și nu este un cuget și o unire, după voia lui Dumnezeu, acolo nu trebuie să se numească sobor de frați, ci adunare de tâlhari. Și unii ca aceștia nu sunt sub pronia lui Dumnezeu, ci părăsiți de El. Se chivernisesc și se povățuiesc de către satana, după cum zice Prorocul David: „Si i-a lăsat să umble după dorințele lor și au mers după cugetele lor” (Psalmul 80, 11). Și Sfântul Vasile cel Mare zice că cel ce are lucru deosebit întru viața de obște, s-a despărțit pe sine de Biserica lui Hristos și de dragostea Domnului s-a înstrăinat, și să fie neîmpărtășit până se va îndrepta. Iar dacă se obrăznicește a se împărtăși cu sfințele și înfricoșătoarele Taine, să știe unul ca acela că spre osândă mănâncă și bea Trupul și Sângele Domnului și va avea partea lui cu bubosul Gheezi și cu vânzătorul Iuda și cu ceilalți asemenea lor.

Iar dacă permite vreunul din episcopi sau egumeni să se facă unele ca acestea și rânduiesc învățături împotriva Sfinților Părinți, vor da seamă în ziua judecății, întocmai ca ucigașii sau ca pierzătorii tâlhari, fiindcă dau pricină, prin nebăgarea lor de seamă, prin lene și prin călcarea pravilei, de a vătăma multe suflete și a fi răpite de diavolul. Că oricine pune gând ca să aibă ceva deosebit, ori înăuntru în mănăstire, ori afară, spre neguțătorie, sau oriunde ar fi, acela se face fur și tâlhar de ale sale, precum Anania și Safira. Că de vreme ce s-a lepădat de sine la primirea cinului și și-a închinat și sufletul și trupul cu totul lui Dumnezeu și a făgăduit înaintea îngerilor și a sfinților a petrece întru sărăcie și întru întristare, cum nu se arată mincinos înaintea lui Dumnezeu și înșelător lui însuși și

fur de cele sfinte? Astfel cel care dorește cu adevărat mântuirea sufletului său, nimic să nu aibă pentru sine fără binecuvântare, nici voii lui să nu urmeze și astfel se va mântui întru viața cea îngerească, de obște.

Iar cei de-a doua treaptă, care îi cuprinde pe cei ce viețuiesc de sine, au multă osteneală și mare grijă. Căci Sfinții Părinți mărturisesc că rădăcina tuturor faptelor bune este tăierea voii, iar izvor și pricină a tuturor răutăților este voia liberă a fiecăruia. Adică a nu te stăpâni altul, ci orice ți se va părea, să faci. Această voie liberă o au cei ce trăiesc de capul lor, deosebit, pentru că de nimeni nu se sfiesc, nu au grijă de nimeni, nădăjduiesc în banii și în averea lor, ce li se pare aceea fac, mănâncă și beau când și cât doresc. Dacă nu se vor ruga la timp nimeni nu-i muștră, de nu-și vor săvârși canonul, nimeni nu-i ceartă. De va veni ispita, n-are cine să-i sfătuiască. De li se va întâmpla mâhnire, nu este cine să-i mângâie. De vor cădea, nu este cine să le întindă mâna după Dumnezeu să-i ridice. Pentru că nu au pe nimeni căruia să îi fie milă de sufletul lor, nici să le poarte grijă de mântuirea lor, și așa toate răutățile se strâng la cei ce trăiesc de capul lor.

Pentru aceea, cum am zis, viața mai bună și cale mai ușoară spre mântuire este viața de obște. Iar celui ce dorește să petreacă pe cea de-a treia cale trebuie să-i prisosească osteneala mai mult decât a tuturor, adică să viețuiască la un loc singuratic, liniștindu-se numai el însuși. Îndrăznim a zice că în vremea de acum este cu neputință a săvârși cineva această viață. Au fost, într-adevăr, în vremea de demult unii din sfinți, care au săvârșit această călătorie, precum marele Antonie, marele Onufrie și alții, dar cu mari strădanii și-au pe-

trecut viața; unii săptămâni întregi nu gustau nimic, alții în toată viața lor n-au băut vin, untdelemn sau pește nici cu ochii n-au văzut. Se hrăneau doar cu buruieni și nicidecum față de femeie și nici obraz de om nu vedeau. Rugăciunea lor era neconținută, trupul lor era numai cu o vechitură învelită și alte multe și negrăite ostenele sufereau, fiind cu totul înfocați după dragostea lui Dumnezeu și umbriți de darul Duhului Sfânt. Acestora, în ziua de astăzi nimeni, nu poate să le urmeze. Iar viața cea de obște este calea cea umblată, pe care mulți au trecut și s-au mântuit cu ajutorul lui Dumnezeu, după cum sfinții părinți ne încredințează.

Dar și întru această viață, nu se cuvine a se face adunare de număr peste măsură, încât nici purtarea de grijă cea sufletească a starețului să nu-i poată cuprinde cu cuvenita cercetare duhovnicească, nici hrana cea trupească să poată fi câștigată cu ușurință, nici haina cea trebuincioasă spre acoperirea trupului să poată fi agonisită fără tulburare. Că și munca trebuie să fie cu măsură: una pentru ca să aibă osebire viața cea sfântă de cea lumească, adică să nu ne supunem toată viața noastră spre a sluji numai pentru cele trupești, și alta pentru ca să ne ajungă timpul și pentru cugetarea celor dumnezeiești, pentru rugăciuni și pentru oarecare repaus trupesc, ca să nu slăbănogim de tot și să ne îmbolnăvim. Și iarăși, să nu fie numărul celor adunați în obște mai puțin de 12, ca nu cumva prisosința bunătăților pământului, care din mila lui Dumnezeu ni se dă, să oprească spre desfătarea lor și să nu se hrănească mai mult săracii și lipsiții. Că așa de vom face și cu acest gând de vom opri adunarea, spre osândă ne va fi viața și în zadar osteneala. Ci, mai ales, pentru ca să poată hrăni mai mulți, să fie

slabă hrana. Și pentru ca să se îmbrace și alți frați, să ne fie haina nu numai de puțin preț, ci și ponosită și ruptă. Că așa de vom viețui, ni se va cunoaște dragostea cea întru Hristos și arătând noi îndurare către vecinul și fratele nostru, Dumnezeu va revărsa milele sale cele bogate spre noi mai cu prisos.

Deci, acestei vieți de obște fiind dascălul cel mai iscusit și cel mai în urma celorlalți sfinți părinți de demult, Sfântul Părintele nostru Teodor Studitul, de mare folos am socotit a fi și la adunarea voastră, fraților, poruncile sfinției sale, fiind și de Biserica noastră a Răsăritului primite, a se citi peste an întru auzul tuturor. Pentru aceea, ne-am îndemnat de le-am interpretat numai pentru dragostea voastră, iar nu spre folosul de obște, însă nu din cuvânt în cuvânt: în primul rând, că fiecare limbă are harul său, în al doilea rând pentru că nu am găsit cartea sfântului în limba greacă, ci am făcut interpretarea după cea tălmăcită pe limba cea slabă grecească. Și spre mai bună înțelegere și spre mai multă îndemnare a osârdiei voastre, unele din cuvinte le-am scurtat, altele le-am prefăcut, ferindu-ne de prescurtări și de adăugiri. Și aceasta nu am făcut-o pentru a ne lăuda cineva de iscusita tălmăcire, întrucât a interpreta cineva din limba greacă în limba română, nu este lucru de laudă. Ci doar pentru o mai bună înțelegere, cum am zis, și îndemnul spre buna cuviință a dragostei voastre.

Deci vă invit să primiți cu dragoste osteneala noastră și să vă rugați Domnului pentru mântuirea celui întru multe și grozave păcate învăluit ticălosul nostru suflet, ca și voi să dobândiți de la Domnul aceeași milă. Și puternica Lui dreaptă să vă păzească de toată ispita și de toată mâhnirea întunericului și să vă povățuiască la pământul făgăduinței. Pentru rugă-

ciunile Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, pururea Fecioarei, ale Sfântului Marelui Mucenic Dimitrie, ale Preacuviosului, Mărturisorului și marelui dascăl Sfântului Teodor Studitul și ale tuturor sfinților, celor ce bine i-au plăcut din veci, Amin.

Al dragostei voastre părinte sufletesc și către Domnul nevrednic, dar fierbinte rugător și slugă, smeritul Episcop al Râmnicului, FILARET.

CUVÂNTUL 1

Canonarhul, aprinzătorul de candelă și tipicarul trebuie să slujească lui Dumnezeu cu frică

Fraților și părinților, precum în vremea când eram împreună cu voi, așa și acum, vă cercetez prin acest al meu smerit și slab cuvânt. Ascultați, dar, și înțelegeți și să nu fie graiul nostru în zadar, ci după cum am povestit prin viu grai, să câștigăm și mai mult folosul vostru cu această învățătură. De scurtă vreme lipsesc de la voi și nu știu de sunteți la fel cum v-am lăsat. Căci știu că diavolul nu doarme, nici nu se lenevește, spre pierzarea sufletelor voastre. Ci se nevoiește și priveghează și seamănă neghină în holda celor ce dorm sufletește, precum zice Sfânta și Dumnezeiasca Evanghelie.

Dar voi, o fiii mei cei chemați de Dumnezeu, privegheați și vă păziți, ca să nu cadă cineva din voi în cursa diavolului. Doresc să aud sporul fiecăruia dintre voi: pe cât mă bucur de ascultarea unuia, de smerenia altuia și de slujba celui alt, pe atât mă întristez de tulburările și de neorânduiri voastre. Nu iubește sufletul meu pe fiul neascultării, urăște pe cel bârfitor și mândru, iar de cel leneș se scârbește inima mea, ca și cum n-ar fi vrednic nici pâine să mănânce, iar pe cel spornic la cuvinte și pe cel trândav nu-l poate suferi nicidecum.

Oare socotiți că eu nu pățimesc acestea? Dar cine sunt eu, ticălosul, care în toate zilele sunt biruit de patimi asemănătoare? Ci numai Domnul Dumnezeu nostru să ne izbăvească de toată răutatea și patima, prin dumnezeieștile lui Scripturi, și să ne îndemne spre toată fapta bună. Eu mai mult mă nevoiesc și mă îngrijesc de lucrul mare și primejditor al sufletelor

voastre. Căci sunt păstor, deși sunt rău, dar sunt (și nu știu cum s-a întâmplat să fiu), și voi sunteți oile mele cele ascultătoare și adunate de Dumnezeu, care în toate zilele umblați pe calea cea împărătească, în cuvântul Domnului.

Deci, o fiii mei, pașteți după vrerea lui Dumnezeu, nu ca oile care, din lăcomie, pierzându-se de oile ce se îndestulează cu hrana de obște, sunt răpite de lupi și pier pentru puțină verdeață. Așa și voi, pentru o mică desfătare a poftei, să nu fiți răpiți de vrăjmașul sufletelor noastre, diavolul, care întotdeauna urmărește, ca un lup, pierzarea voastră. Ascultați glasul păstorului vostru și nu defăimați cuvintele mele, pentru că orice oaie care rămâne de turmă se rățăcește, se pierde și se strică în multe chipuri. Pricepeți ce vă grăiesc, pentru că știu că sunteți înțelepți. Greu lucru este a se mântui cineva: calea este strâmtă și cu scârbe și cu multă trudă. Și trebuie să ne oțelim și să priveghem, să postim și să ne înfrânăm pofta, să sărăcim de bună voie, ca să ne învrednicim a dobândi faptele cele bune și să ne veselim în veci.

Vedeți, fiii mei, că din toți frații voștri, numai voi sunteți de față și toți ceilalți vă laudă, fiindcă vă aflați la loc deosebit și vă socotesc pe voi plinirea lipsei faptelor lor celor bune. Ci să vă faceți slujba voastră mai cu dinadinsul, ca să împliniți toată ascultarea și toată buna cuviință. Că după osteneala fiecăruia dă și Domnul Dumnezeuul nostru plata și în toate zilele se gătesc în cer cununi pentru cei ce se nevoiesc. Tu, dar, fiul meu, canonarhe, priveghează și chibzuieste, ca unul ce ești cel mai întâi la slujba și la cântarea dumnezeiască. Să-i deștepți pe cântăreți, să împlinești toate sedelnele și stihirile, după cum ți s-a poruncit, și să cauți ca să nu smintești pe cineva.

Ci oricare va fi vrednic să cânte, întru auzul tuturor, să nu fie oprit din invidie, ci să cânte. Și oricare este vrednic să citească la Scripturi, să-l pui adesea, că vai de canonarhul acela ce se lenevește, și nepăzind a sa orânduială, smintește pe cineva. O, de n-ai pătimi și tu aceasta, fiul meu, pentru că o să dai greu răspuns lui Dumnezeu. Ascultă și chibzuiește să tocmești rânduiala slujbelor, atât cele din toate zilele, cât și cele de sărbătoare. Și socotește ca din frații cei vrednici într-o zi să poruncești unuia să citească, iar în altă zi altuia, luând aminte și la glasul cel bun al cântărețului și la claritatea cuvântului citețului. Căci prin aceasta vor avea câștig duhovnicesc și obștea și străinii care se vor întâmpla să fie acolo. Pe scurt, toate să se facă cu bună rânduială, pentru ca să te bucuri în ceruri dimpreună cu îngerii și cu sfinții. Dacă te vei învrednici să ai acest fel de stare, socotește ca să se facă și cântarea psalmilor fără de amestecare, adică să-i așezi după starea lor. Toți cei ce cântă, să cânte într-un glas, după rânduiala cântării. Nici să urce, nici să coboare afară din cale, ci să cânte deopotrivă, pentru că așa ne învață și dumnezeieștii Părinți. Să te silești să-i înveți pe frați stihira și sedelnele slujbelor și, mai ales, pe cei ce doresc și vin la tine pentru învățatură să-i înveți, ca să se înmulțească talantul pe care ți l-a dat Dumnezeu și să auzi glasul cel binecuvântat al Domnului: „Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune” (Matei 25, 23).

Iar tu, aprinzătorule de candelă, cu frică și cu multă grijă să faci slujba ce ți s-a încredințat, căci de la Dumnezeu ți s-a dat și este ascultare dumnezeiască. Păzește luminile bisericii, ca luminile ochilor tăi, întrucât sunt lumini ce se pun înaintea lui Dumnezeu. Căci de vreme ce omul care aprinde sfeșnicul înain-

tea împăratului pământesc are mare grijă ca să placă împăratului, cu atât mai mult, o fiul meu, trebuie să te silești ca să placi lui Dumnezeu, împăratul tuturor, Căruia se închină toată făptura și pe Care-L slăvește toată firea îngerească. Ești dator să aprinzi candelile cu frică și cu luare aminte, să le curățești și să le îngrijești adesea, să le dai lumină tot de o măsură și feștila să fie la mijlocul candelilei, pentru ca aceasta să nu se spargă. Rămășița de untdelemn de prin candelile să o păstrezi și, de va fi cu puțință, iar să o pui să ardă. Iar de nu, să o pui la altă trebuință curată. Mai mult decât toate candelile, să ai grijă de cele care ard neconținut, căci acestea sunt închipuirea luminii celei nestinse, a legii celei vechi, precum era lumina aceea în jertfelnic în Sfânta Sfintelor, care ardea pururea.

Îngrijește biserica de două ori pe săptămână, și păzește Pictura acesteia ca să nu se prăfuiască, nici să se strice ceva, oricât de mic. Luați aminte, fraților, ca să nu iasă din gura voastră niciun cuvânt urât. Mâinile mele sunt cei ce se ostenesc. Lucrați, dar, o, mâinile mele, și nu conțeniți slujba cuvioasă, deoarece mâna Domnului vă întărește și dintr-o parte și din alta. Și nu vă împotriviți, de vreme ce împreună ajutându-vă, împliniți toată trebuința trupului vostru. Voi, purtătorii de grijă, sunteți ochii mei. Deci căutați bine, uitându-vă cu băgare de seamă, și mai înainte prevenindu-i pe cei care pot să se poticnească, pentru a vă face vrednici de paza lui Dumnezeu. Am și picioare: acestea sunt cei ce țin greutatea fraților cu vitejie și cu bucurie. Și să știți, că de veți răbda în această stare bună, vă veți odihni în veci. Nu fac această mustrare ca să vă veselesc, ci ca să vă deștept silința, când vă leneviți și când nu vă gândiți la osteneli.